

Wymagania na poszczególne oceny z przyrody

Kl. V

1. Dział: Odkrywamy tajemnice map

✓ ocena dopuszczająca

- wykonuje rysunek przedmiotu w podanej skali, mając podane wymiary w skali
- wyjaśnia, co to jest plan obszaru
- oblicza odległość na planie lub mapie za pomocą podziałki liniowej, wykorzystując kroczek, cyrkiel lub linijkę
- odczytuje wartość wysokości względnej i bezwzględnej wzniesienia przedstawionego na rysunku
- wymienia rodzaje wzniesień
- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej miasta wojewódzkie, inne miasta, rzeki, jeziora

✓ ocena dostateczna

- oblicza wymiary przedmiotów lub obiektów w skali 1 : 10; 1 : 100
- wyjaśnia pojęcia: podziałka liniowa, mapa
- opisuje sposób szacowania odległości i wysokości w terenie
- oblicza odległość rzeczywistą za pomocą skali liniowej, wykorzystując kroczek, cyrkiel lub linijkę
- wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna
- zapisuje wysokość bezwzględną
- odczytuje wysokość punktu położonego na poziomicy
- rozróżnia rodzaje wzniesień
- rozpoznaje formy terenu na mapie ogólnogeograficznej
- odczytuje na mapie wysokości bezwzględne gór
- wyjaśnia, co to jest plan przedmiotu

✓ ocena dobra

- oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5; 1 : 20; 1 : 50
- wyjaśnia pojęcie poziomica
- odczytuje przybliżoną wysokość punktu położonego między poziomiami
- odczytuje z mapy poziomicowej wysokość względną
- rozróżnia rodzaje zagłębień
- wyjaśnia pojęcia barwy hipsometryczne, mapa ogólnogeograficzna
- klasyfikuje wypukłe formy terenu, wykorzystując przedziały wysokości
- wyjaśnia, co to jest skala
- zapisuje skalę różnymi sposobami

✓ ocena bardzo dobra

- wyjaśnia związek odległości na mapie z zastosowaną skalą (większa, mniejsza)
- oblicza rzeczywiste odległości między wskazanymi miastami, korzystając z podziałki liniowej

- oblicza rzeczywiste wymiary obiektów, mając podane ich wymiary w skali, skalę i rodzaj skali
- wyjaśnia pojęcie mapa poziomicowa
- opisuje ukształtowanie terenu na podstawie mapy poziomicowej
- wyjaśnia pojęcie: mapa hipsometryczna
- klasyfikuje wypukłe i wklęsłe formy terenu, wykorzystując przedziały wysokości
- przelicza skale planów i map
- oblicza odległość na planie i mapie za pomocą skali liczbowej lub mianowanej

✓ ocena celująca

- oblicza różnicę wysokości między najwyżej i najniżej położonymi punktami na terenie Polski, Europy i świata

2. Dział: Poznajemy naszą ojczyznę i inne kraje sąsiadujące

✓ ocena dopuszczająca

- opisuje rolę wybranej siły zewnętrznej w kształtowaniu powierzchni ziemi
- odczytuje z mapy nazwy krain tworzących wybrany pas ukształtowania powierzchni Polski
- zaznacza na mapie Wisłę od źródła do ujścia
- odczytuje z mapy nazwy trzech jezior
- wymienia przykłady drzew iglastych i liściastych rosnących w polskich lasach
- zapisuje nazwę województwa, powiatu, gminy, w której mieszka
- zaznacza Polskę na mapie Europy i świata
- wymienia nazwy trzech krajów sąsiadujących z Polską
- rozpoznaje symbole UE (flaga, hymn, waluta)

✓ ocena dostateczna

- wymienia siły kształtujące powierzchnię ziemi
- podaje przykłady wpływu człowieka na zmiany zachodzące na powierzchni ziemi
- wyjaśnia, na czym polega pasowość ukształtowania powierzchni Polski
- wymienia nazwy pasów ukształtowania powierzchni Polski
- zaznacza na mapie Odrę od źródła do ujścia
- wymienia typy zbiorników wodnych występujących w Polsce
- zaznacza na mapie naturalne zbiorniki wodne
- wymienia jednostki podziału administracyjnego Polski
- wymienia nazwy wszystkich krajów sąsiadujących z Polską
- podaje trzy przykłady praw, jakie mają obywatele UE

✓ ocena dobra

- opisuje rolę sił zewnętrznych w kształtowaniu powierzchni ziemi
- zaznacza na mapie główne dopływy Wisły i Odry
- zaznacza na mapie jeziora zaporowe
- zaznacza na mapie największe obszary bagienne w Polsce
- wyjaśnia, dlaczego rozmieszczenie lasów w Polsce jest nierównomierne
- podaje nazwy województw sąsiadujących z tym, w którym mieszka
- wymienia nazwy stolic krajów sąsiadujących z Polską
- wyjaśnia, w jakim celu państwa UE podejmują wspólne działania

✓ ocena bardzo dobra

- wyjaśnia, na czym polega działanie sił wewnętrznych kształtujących powierzchnię ziemi
- zaznacza na mapie dorzecze Wisły i Odry
- wyjaśnia, w jakich celach tworzy się sztuczne zbiorniki wodne
- opisuje zmiany lesistości Polski na przestrzeni dziesięciu wieków
- uzasadnia konieczność podziału administracyjnego kraju
- analizuje informacje (wykresy, tabele) dotyczące powierzchni i liczby mieszkańców wybranych krajów europejskich
- podaje przykłady działań UE mających na celu wsparcie krajów słabiej rozwiniętych

✓ ocena celująca

- opisuje działalność łodolodu na obszarze Polski
- opisuje, w jaki sposób powstają bagna
- wyjaśnia, dlaczego niekorzystne jest sadzenie lasów jednogatunkowych
- wymienia nazwy państw europejskich: największych i najmniejszych, najmniej i najbardziej zaludnionych itp.
- podaje nazwisko przynajmniej jednego Polaka działającego we władzach Unii Europejskiej

3. Dział: Poznajemy sposoby ochrony przyrody

✓ ocena dopuszczająca

- wymienia rodzaje i źródła zanieczyszczeń najbliższego otoczenia
- wyjaśnia, co to są dzikie składowiska śmieci
- podaje przykłady działań służących ochronie przyrody
- podaje przykłady miejsc w najbliższym otoczeniu, w których zaszyły korzystne i niekorzystne zmiany pod wpływem działalności człowieka
- wymienia 2–3 formy ochrony przyrody w Polsce
- wyjaśnia, na czym polega ochrona całkowita
- rozpoznaje rośliny i zwierzęta chronione, które może spotkać w najbliższej okolicy

✓ ocena dostateczna

- proponuje jedną obserwację i jedno doświadczenie wykazujące zanieczyszczenie najbliższego otoczenia
- wymienia miejsca, w których powstają trujące pyły i gazy
- wymienia źródła powstawania ścieków
- wyjaśnia, dlaczego wysypiska stanowią zagrożenie dla środowiska
- wyjaśnia, co to są parki narodowe
- podaje przykłady obiektów chronionych
- opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych
- wyjaśnia, na czym polega ochrona częściowa
- rozpoznaje wybrane gatunki roślin i zwierząt chronionych

✓ ocena dobra

- wyjaśnia, dlaczego lokalne zanieczyszczenia mogą stanowić zagrożenie dla odległych obszarów
- wyjaśnia, dlaczego ścieki stanowią zagrożenie dla środowiska

- wymienia działania człowieka służące ochronie przyrody
- wyjaśnia cel ochrony przyrody
- wyjaśnia, co to są rezerваты przyrody
- podaje przykłady organizmów objętych ochroną częściową
- porównuje zasady ochrony ścisłej i częściowej

✓ ocena bardzo dobra

- opisuje sposób powstawania kwaśnych opadów i smogu
- wyjaśnia, dlaczego ścieki stanowią zagrożenie dla zdrowia człowieka
- podaje przykłady unieszkodliwiania zanieczyszczeń przez przyrodę
- wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym
- wyjaśnia, na czym polega ochrona gatunkowa

✓ ocena celująca

- przedstawia idee akcji służących ochronie przyrody
- podaje przykłady zwierzęcych roślin i zwierząt objętych ochroną w wybranych 3-4 parkach narodowych

4. Dział: Poznajemy krajobrazy nizin

✓ ocena dopuszczająca

- rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów
- zaznacza na mapie Polski, Europy, świata Morze Bałtyckie
- zaznacza na mapie pas pobraży, jeziora przybrzeżne, Żuławy Wiślane i 3–4 miejscowości turystyczne, w tym Gdańsk
- zaznacza na mapie największe i najgłębsze jezioro w Polsce
- zaznacza na mapie pas Nizin Środkowopolskich
- wymienia po dwie cechy krajobrazów: nizinnego i wielkowiejskiego
- wymienia trzy zabytki, które warto obejrzeć, będąc w Warszawie
- rozpoznaje symbole parków narodowych pasa nizin
- wpisuje na mapie nazwy dwóch wskazanych parków narodowych

✓ ocena dostateczna

- wymienia rodzaje krajobrazów
- wyjaśnia pojęcie morze śródlądowe
- rozpoznaje pospolite organizmy występujące w Morzu Bałtyckim
- opisuje cechy wybrzeża niskiego i wybrzeża wysokiego
- wymienia atrakcje turystyczne Gdańska
- wymienia cechy krajobrazu pojezierzy
- opisuje krajobraz nizinny
- zaznacza na mapie miasta, w których dominuje krajobraz wielkowiejski
- wymienia trzy atrakcje turystyczne Warszawy
- opisuje wybrany park narodowy (położenie, symbol, osobliwości przyrodnicze)

✓ ocena dobra

- wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz

- wyjaśnia, dlaczego Morze Bałtyckie jest morzem słabo zasolonym
- rozpoznaje wybrane organizmy samożywne występujące w Morzu Bałtyckim
- wyjaśnia pojęcia: cieśnina, wydmy ruchome, depresja
- wyjaśnia, na czym polega niszcząca działalność morza
- opisuje krajobraz wybranego pojezierza
- opisuje krajobraz Nizin Mazowieckich
- opisuje krajobraz wielkowiejski
- charakteryzuje parki narodowe położone w pasie nizin

✓ ocena bardzo dobra

- podaje przykłady działalności człowieka skutkujące przekształcaniem krajobrazu
- wyjaśnia, dlaczego Morze Bałtyckie należy do mórz chłodnych
- charakteryzuje rozmieszczenie organizmów żyjących w Morzu Bałtyckim, uwzględniając głębokość i zasolenie
- opisuje rolę Wisły w kształtowaniu krajobrazu nadmorskiego
- opisuje, w jaki sposób kształtował się krajobraz pojezierzy
- opisuje osobliwości przyrodnicze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich
- opisuje zmiany, jakie zaszły w krajobrazie Nizin Środkowopolskich
- opisuje zmiany zachodzące w krajobrazie wielkowiejskim Warszawy
- opisuje sposób powstawania bryzy

✓ ocena celująca

- wymienia atrakcje turystyczne miast nadmorskich, np. Gdyni, Sopotu
- wymienia osobliwości przyrodnicze pojezierzy
- wymienia nazwy rzadkich gatunków zwierzęcych roślin i zwierząt występujących na terenie p parków narodowych pasa nizin

5. Dział: Poznajemy krajobrazy wyżyn

✓ ocena dopuszczająca

- zaznacza na mapie Polski pas wyżyn
- zaznacza na mapie: Wyżynę Śląską, Wyżynę Krakowsko--Częstochowską i Wyżynę Lubelską
- rozpoznaje rośliny uprawiane na Wyżynie Lubelskiej
- rozpoznaje na zdjęciach 2–3 zabytki Krakowa
- rozpoznaje symbole parków narodowych pasa wyżyn

✓ ocena dostateczna

- wymienia cechy krajobrazu wyżyn: Śląskiej, Krakowsko--Częstochowskiej, Lubelskiej
- podpisuje na mapie nazwy głównych miast Wyżyny Lubelskiej
- opisuje dowolny zabytek Krakowa
- podaje przykłady 2–3 zwierząt żyjących w Ojcowskim PN i Roztoczańskim PN

✓ ocena dobra

- podaje przyczyny przekształcenia krajobrazu naturalnego Wyżyny Śląskiej w krajobraz miejsko--przemysłowy

- podaje przykłady działań człowieka służących poprawie stanu środowiska
- wymienia cechy krajobrazu krasowego
- wymienia cechy suchorośli
- wyjaśnia, w jaki sposób powstają wąwozy
- wymienia osobliwości Wawelu
- opisuje krajobraz Ojcowskiego PN i Roztoczańskiego PN

✓ ocena bardzo dobra

- podaje przykłady wpływu środowiska na zdrowie ludzi opisuje proces przekształcania krajobrazu Wyżyny Śląskiej z naturalnego w miejsko--przemysłowy
- podaje przykłady zmian w środowisku Wyżyny Śląskiej spowodowanych działalnością człowieka (B); wyjaśnia pojęcie krasowienia
- wymienia przyczyny różnorodności świata roślin Wyżyny Krakowsko—Częstochowskiej
- opisuje czynniki, dzięki którym na Wyżynie Lubelskiej intensywnie rozwinęło się rolnictwo
- wyjaśnia pojęcie kotlin podkarpackich

✓ ocena celująca

- wymienia postaci, w jakich węgiel występuje w skorupie ziemskiej
- opisuje sposób wykorzystania poszczególnych postaci węgla
- opisuje wpływ turystyki na przyrodę parków narodowych
- wymienia nazwy rzadkich gatunków zwierzęcych roślin i zwierząt występujących w poznanych parkach narodowych wyżyn

6. Dział: Poznajemy krajobrazy gór

✓ ocena dopuszczająca

- podpisuje na mapie Polski Góry Świętokrzyskie, Sudety i Karpaty
- na podstawie zdjęcia wymienia 2–3 cechy krajobrazu wysokogórskiego
- wymienia 2–3 cechy tatrzańskiej pogody
- podaje nazwy pięter roślinności w Tatrach
- rozpoznaje symbole parków narodowych pasa gór

✓ ocena dostateczna

- wymienia trzy cechy krajobrazu Gór Świętokrzyskich i Karkonoszy
- porównuje roślinność regła dolnego i regła górnego
- wymienia nazwy parków narodowych położonych w Górach Świętokrzyskich, Sudetach i Karpatach
- wymienia 2–3 osobliwości wybranego górskiego parku narodowego

✓ ocena dobra

- opisuje krajobraz Gór Świętokrzyskich i Karkonoszy
- wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego
- wyjaśnia, dlaczego roślinność w górach jest rozmieszczona piętrowo

- oblicza temperaturę powietrza na szczytach, znając temperaturę powietrza u podnóża gór
- charakteryzuje wybrany park narodowy gór

✓ ocena bardzo dobra

- porównuje krajobraz Sudetów z krajobrazem Gór Świętokrzyskich
- charakteryzuje skały występujące w górach (B); wymienia nazwy dużych tatrzańskich jezior, jaskiń i dolin
- porównuje krajobraz Tatr Wysokich z krajobrazem Tatr Zachodnich
- opisuje cechy budowy roślin z poszczególnych pięter umożliwiające im życie na danej wysokości
- opisuje poznane górskie parki narodowe
- wymienia zasady, których należy przestrzegać, wybierając się w góry

✓ ocena celująca

- opisuje wpływ turystyki na przyrodę parków narodowych pasa gór
- wymienia nazwy rzadkich gatunków zwierzęcych roślin i zwierząt występujących w górskich parkach narodowych

7. Dział: Odkrywamy tajemnice świata roślin i grzybów

✓ ocena dopuszczająca

- wymienia miejsca występowania mchów i paprotników, roślin nasiennych, grzybów
- rozpoznaje przedstawicieli mchów i paprotników
- podpisuje na ilustracji organy rośliny nasiennej
- wymienia trzy przykłady znaczenia roślin nasiennych
- opisuje budowę zewnętrzną pędu nadziemnego
- opisuje sposób rozmnażania rośliny ozdobnej przez podział
- podpisuje na rysunku poszczególne części kwiatu
- podaje przykłady rozsiewania nasion
- podaje nazwy części grzyba
- na podstawie ilustracji wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego
- rozpoznaje 2–3 gatunki grzybów jadalnych
- dobiera przyrząd do obserwowanej części rośliny

✓ ocena dostateczna

- opisuje budowę zewnętrzną mchu i paproci, rośliny nasiennej, grzyba
- opisuje znaczenie mchów w przyrodzie
- podaje 3–4 przykłady znaczenia roślin nasiennych w przyrodzie i dla gospodarki człowieka
- opisuje rolę pędu nadziemnego roślin nasiennych
- wymienia funkcje liścia
- rozpoznaje typy systemów korzeniowych roślin
- wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie bezpłciowe roślin
- podpisuje na rysunku części kwiatu
- podpisuje na schemacie etapy cyklu rozwojowego rośliny okrytonasiennej
- wymienia miejsca występowania grzybów
- odróżnia gatunki grzybów jadalnych od gatunków grzybów trujących
- podaje po 2–3 przykłady pozytywnej i negatywnej roli grzybów

✓ ocena dobra

- opisuje budowę zewnętrzną skrzypów i widłaków

- wyjaśnia pojęcia: rośliny nasienne, rośliny nagonasienne i okrytonasienne
- porównuje systemy korzeniowe: palowy i wiązkowy
- wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie płciowe roślin
- opisuje rolę poszczególnych części kwiatu
- wyjaśnia znaczenie pojęć: zapylenie i zapłodnienie
- charakteryzuje przystosowania owoców do różnych sposobów rozprzestrzeniania zawartych w nich nasion
- wyjaśnia, dlaczego grzyby tworzą odrębne królestwo
- opisuje budowę grzybów wielokomórkowych

✓ ocena bardzo dobra

- opisuje rolę poszczególnych części ciała mchu
- wskazuje cechy wspólne w procesie rozmnażania mchów i paprotników
- porównuje budowę zewnętrzną paproci, skrzypów i widłaków
- podaje przykłady różnych typów poznanych organów roślinnych
- porównuje budowę dwóch roślin okrytonasiennych np. tulipana i mniszka lekarskiego
- opisuje proces zapylenia i zapłodnienia u roślin okrytonasiennych
- opisuje budowę owocu
- wymienia różnice między grzybami i roślinami
- opisuje sposób postępowania w przypadku podejrzenia zatrucia grzybami
- opisuje budowę komórki roślinnej

✓ ocena celująca

- podaje przykłady chronionych gatunków paprotników
- podaje przykłady różnych przystosowań kwiatów do zapylenia
- charakteryzuje porosty
- podaje przykłady grzybów chronionych

8. Dział: Odkrywamy tajemnice materii

✓ ocena dopuszczająca

- podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów
- rysuje ułożenie drobin w ciałach stałych, cieczach i gazach
- wymienia właściwości mechaniczne wybranych ciał stałych
- podaje przykłady przedmiotów wykonanych z ciał kruchych, twardych i sprężystych
- podpisuje bieguny magnetyczne w magnesie
- wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania cieczy
- wymienia nazwy jednostek masy
- podaje przykłady ciał stałych dobrze i źle przewodzących ciepło
- podaje przykłady wykorzystania w praktyce zjawiska rozszerzalności cieplnej cieczy

✓ ocena dostateczna

- wyjaśnia, czym są drobiny
- opisuje wpływ temperatury na zmiany stanu skupienia substancji
- rozpoznaje stan skupienia substancji na podstawie ułożenia drobin
- wymienia właściwości mechaniczne ciał stałych
- podaje przykłady wykorzystania w życiu właściwości plastycznych i magnetycznych ciał stałych
- określa właściwości cieczy w zakresie kształtu i ściśliwości
- podaje sposób wyznaczenia masy
- opisuje, popierając przykładami, zjawisko dyfuzji w gazach
- opisuje wpływ temperatury na objętość gazów

✓ ocena dobra

- porównuje właściwości wody w trzech stanach skupienia
 - opisuje ułożenie drobin w ciałach stałych, cieczach i gazach
 - wyjaśnia, czym jest magnes
 - podaje przykłady ciał przyciąganych i nieprzyciąganych przez magnes
 - porównuje właściwości ciał stałych i cieczy w zakresie kształtu i ściśliwości
 - oblicza masę substancji o danej objętości, mając daną masę 1 cm^3 tej substancji
 - wyjaśnia pojęcia: przewodnik ciepła, izolator ciepła
 - wyjaśnia, na czym polega nietypowa rozszerzalność cieplna wody
 - porównuje zjawiska parowania i wrzenia
- ✓ ocena bardzo dobra

- wyjaśnia, od czego zależą właściwości substancji
- porównuje ruch drobin w ciałach stałych, cieczach i gazach
- wyjaśnia, dlaczego ciała stałe mają określony kształt i określoną objętość
- opisuje wzajemne oddziaływanie magnesów
- wyjaśnia, na czym polega zjawisko dyfuzji w cieczach
- porównuje przebieg dyfuzji w cieczach i w gazach
- podaje przykłady zastosowania przewodnictwa cieplnego ciał stałych
- wyjaśnia związek rozszerzalności cieplnej ciał stałych z ich budową drobinową
- wyjaśnia, dlaczego szybkość parowania cieczy zależy od jej temperatury
- wyjaśnia, czym jest atom
- podaje przykłady dwóch cieczy, w których nie zaobserwujemy zjawiska dyfuzji, np. woda i olej; woda i benzyna
- wyjaśnia pojęcie gęstości substancji
- wyjaśnia, co to jest próżnia
- wyjaśnia zasadę działania termosu
- wyjaśnia wpływ temperatury powietrza na dokładność pomiarów wykonywanych przy użyciu metalowej taśmy mierniczej

✓ ocena celująca

- wyjaśnia, czym jest atom
- podaje przykłady dwóch cieczy, w których nie zaobserwujemy zjawiska dyfuzji, np. woda i olej; woda i benzyna
- wyjaśnia pojęcie gęstości substancji
- wyjaśnia, co to jest próżnia
- wyjaśnia zasadę działania termosu
- wyjaśnia wpływ temperatury powietrza na dokładność pomiarów wykonywanych przy użyciu metalowej taśmy mierniczej